

TLAČOVÁ SPRÁVA

4. máj 2023

Zborník o živote a diele historičky Jeleny Paštékovej približuje svet medzi literatúrou a filmom

Filmová a literárna historička Jelena Paštéková je vo svojej vedeckej práci dvojdómá. Dlhé roky sa venuje skúmaniu dejín v oblasti literatúry aj filmu, ale aj ich súčasnej podobe. Zborník príznačne nazvaný *Jelena Paštéková – medzi literatúrou a filmom* približuje najvýraznejšie témy i publikácie jej vedeckej práce. Súčasťou zborníka je obsiahly rozhovor, v ktorom Paštéková približuje pracovné i životné peripetie aj pozadie viac ako polstoročia jej akademického pôsobenia.

Zborník zo seminára venovaného vedeckej práci Jeleny Paštékovej, ktorý sa uskutočnil počas vlaňajšieho Týždňa slovenského filmu, sa zameriava predovšetkým na vybrané témy a črty jej bádania v oblasti literatúry a kinematografie. Paštéková vo svojom skúmaní vedie dialogické kontakty slovenského filmu a literatúry v 20. storočí vždy na pozadí detailne načrtnutej panorámy dejín spoločnosti, zlomov a turbulencií v politike, premien vo vývoji kultúry a umenia. Autormi textov v publikácii sú Paštékovej kolegovia z oboch jej domovských inštitúcií, a to z Ústavu slovenskej literatúry SAV a Katedry filmových štúdií na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU.

Publikáciu otvára laudatio režiséra Martina Šulíka. „*Jelena Paštéková obe svoje lásky – literatúru i film – dodnes vníma v komplementárnom vzťahu a vo svojej vedeckej práci sa k ním neustále vracia,*“ pomenúva východiská Paštékovej práce Šulík. „*Od počiatku hľadala priesečníky kinematografie s inými umeleckými druhmi, vnímala filmové dielo v spoločenských a umenovedných súvislostiach. Uvedomovala si špecifické postavenie slovesnosti v našej kultúre – literatúra integrovala komunitu, bola jej pamäťou, suplovala filozofiu, aj ideologizovala. Zároveň ju ako mladú vedkyňu priťahoval film, umelecký druh so špecifickým spôsobom vyjadrovania a mimoriadnou schopnosťou osloviť široké publikum. Vycítila, že za vzopätím slovenskej kinematografie i televíznej tvorby šesťdesiatych rokov je umelecky mimoriadne produktívne prepojenie písaného slova, filmového obrazu a zvuku. Poučená štrukturalistickými prístupmi upozorňovala na rozdiely filmovej a literárnej narácie, pomenúvala inováciu výrazových prostriedkov, všímala si jedinečné kvality filmových diel a rozmanitosť poetík.*“

Do zborníka svojimi textami prispelo viacero autorov. Literárna historička Zora Prušková pripomína Paštékovej prácu v oblasti skúmania tvorby Leopolda Laholu, na paralely v uvažovaní Jeleny Paštékovej a filmového publicistu Pavla Branka upozorňuje vedecký pracovník Pavel Matejovič. Rôznym témam v nadväznosti na Paštékovej dielo sa v textoch venujú aj ďalší jej kolegovia. Filmová teoretička Katarína Mišíková upriamuje pozornosť na medze rozprávania a príbehovosti, filmová teoretička Jana Dudková sa venuje teórii adaptácie, literárny vedec Valér Mikula hovorí o prechodoch medzi literatúrou a filmom, filmový teoretik Martin Ciel sa sústreďuje na rozprávanie a jazyk filmu a divadelná historička Jana Wild približuje osobnosť Jeleny Paštékovej cez jej prístup k práci i k životu. Súbor príspevkov uzatvára „študentská kytica“ textov, ktoré zozbierala vedúca Katedry audiovizuálnych štúdií na FTF VŠMU Zuzana Mojžišová.

Súčasťou publikácie je rozsiahly rozhovor o začiatkoch i profesijnom pôsobení Jeleny Paštékovej, ktorý s ňou viedla filmová historička Eva Filová. Napriek tomu, že Paštéková v ňom priznáva, že „*spomienky sú potvory*“, cez vlastné skúsenosti a prácu podrobne odкрýva dejiny slovenského filmu, literatúry, ale aj pozadie vedeckého a historického skúmania a písania na Slovensku. „*Nemyslím, že historik má iba naskenovať presné dáta, ktoré mu umožnia vytvoriť obraz o dobe alebo niečo podobné,*“ hovorí v knihe Paštéková. „*Snažím sa dejiny písať tak, aby zachytávali obraz človeka v*

dobe. Nie iba z ideologického a politického hľadiska, z hľadiska represii alebo úžitkovosti správania. Zračí sa v témach súvekej umeleckej tvorby, ktoré vnímame ako prvé.“

Jelena Paštéková je filmová a literárna vedkyňa. V rokoch 1974 – 2020 pôsobila v Ústave slovenskej literatúry SAV, od roku 1991 prednáša na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU v Bratislave. Venuje sa teórii filmu, literatúry a komparatistike, dejinám slovenskej kinematografie a literatúry 20. storočia. Je vedeckou redaktorkou a autorkou projektu *Súčasná filmová teória 1 a 2* (2019, 2021), spoluautorkou *Dejín slovenskej kinematografie* (1997) a *Dejín slovenskej kinematografie 1896 – 1969* (2016), ďalej autorkou kolektívneho interdisciplinárneho projektu *Poetika a politika* (2004), odbornou garantkou projektu SFÚ *Abecedár slovenského filmu 1921 – 2021*, ako aj autorkou mnohých ďalších monografií a štúdií. Je laureátkou Ceny Petra Miháliku za rok 2021 a držiteľkou ceny Slnko v sieti za výnimočný prínos slovenskej audiovizuálnej kultúry za rok 2021.

Publikáciu *Jelena Paštéková – medzi literatúrou a filmom* (2023) vydal Slovenský filmový ústav v spolupráci so Slovenskou asociáciou producentov v audiovizii a Vysokou školou múzických umení. Zborník vyšiel na 104 stranách a za 7,50 eur si ho je možné kúpiť v predajni SFÚ Klapka.sk (www.klapka.sk) na Grösslingovej 43 v Bratislave a vo vybraných slovenských kníhkupectvách. Krst zborníka sa konal v apríli počas prehliadky Týždeň slovenského filmu 2023, knihu pokrstila filmová publicistka Roberta Tóthová.

Informácie o zborníku Jelena Paštéková – medzi literatúrou a filmom:

<http://www.klapka.sk/knihy/jelena-pastekova-medzi-literaturou-a-filmom>

Vydanie publikácie finančne podporil [AUDIOVIZUÁLNY FOND](#)

Slovenský filmový ústav

SFÚ je jediná štátna organizácia v oblasti audiovizie na Slovensku. Jej hlavné úlohy, činnosti a pôsobnosť definuje Zákon o audiovizii č. 40/2015 Z. z. Súčasťou SFÚ ako pamäťovej a fondovej inštitúcie je špecializovaný filmový archív. Tvoria ho jedinečné filmové a s filmom súvisiace archívne fondy a zbierky, ktoré sú základom audiovizuálneho dedičstva SR. Vybudované má aj moderné digitalizačné pracovisko. **Kontakt:** Slovenský filmový ústav, Grösslingová 32, Bratislava, www.sfu.sk.

Predajňa Slovenského filmového ústavu – Klapka.sk

Predajňa Klapka.sk sa orientuje na slovenskú filmovú klasiku a súčasné slovenské audiovizuálne diela na DVD a blu-ray nosičoch. V ponuke má tiež odbornú literatúru z oblasti kinematografie a audiovizie slovenských a českých vydavateľstiev a vybrané diela z produkcie filmových archívov. Ponúka tiež možnosť online predaja a stabilný predajný pult má v priestoroch Kina Lumière.

Kontakt: Klapka.sk, Grösslingová 43, Bratislava, www.klapka.sk.

Kino Slovenského filmového ústavu – Kino Lumière

Kino Lumière sa vo svojej dramaturgii prioritne zameriava na súčasnú slovenskú tvorbu, súčasnú európsku kinematografiu a zlatý fond slovenskej a svetovej kinematografie. Uvádza pravidelné vlastné cykly, tiež viaceré prehliadky a festivaly. Ide o prvé kino na Slovensku, ktoré získalo za dramaturgiu Cenu slovenských filmových novinárov a Cenu Europa Cinemas. Má štyri kinosály, vstupné je od 2,00 do 5,00 €. V roku 2020 spustilo online projekt Kino doma.

Kontakt: Kino Lumière, Špitálska 4, Bratislava, www.kino-lumiere.sk

kontakt: Simona Nôtová, tlačová tajomníčka SFÚ, tel.: +421 2 57 10 15 42, simona.notova@sfu.sk